

אוזפיה ליהוה רוחא לאתריה, כד נפק לעלמא, אתנהרא ה באנפוי, וביתא אתמלייא מזיותיה. ביה שעתא, קרא עליה קב"ה, בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיך.

ריג) רבי יצחק אמר, ביה שעתא ה קטל קב"ה לרברבא ממנא דמצראי, וחמו ליה משה ובני ישראל, כדין אמרו שירה. הה"ד, וירא ישראל את מצרים מת, אז ישיר משה ובני ישראל.

ריד) ח) אז ישיר משה ובני ישראל וגו'. רבי אבא פתח ואמר, אסתכלנא בכל תושבחן דשבחו לקב"ה, וכולם פתחו באז. ט) אז אמר שלמה. י) אז ידבר יהושע. יא) אז ישיר ישראל. יב) מ"ט.

רטו) אלא הכי תאנא, כל נסין וכל גבורן דאתעבידו להו לישראל, כד אתנהיר נהירו דעתיקא קדישא בעטרוי, גליפין רשימין כ בא, ג בא' אנקיב בחשוכי, ונהיר לכל עיבר. וכד אתחבר נהירו דאלף ומטי לזיין, מאן זיין. דא ז) חרב ליי מלאה דם. כדין עביד נסין וגבוראן, בגין דאתחבר א' עם ז'. ודא הוא שירתא. שירתא היא דכל סטריין, ודא הוא אז ישיר.

חלופי גרסאות

מסרת הוהר

ח אפיל. ט ל"ג מן וירא עד או. י ל"ג מ"ט. כ באו. ז וא; וי; בו.

ח ב"א רי"ד צ"ה. ז"ח כ"ג ט"א שכ"ב ת"ח צ"ד ט"ג שי"ג. צ"ז ט"א שכ"ו. ט) (מלכים א' ח) ח"ג יז: י) (יהושע י') ז"ח ט"ז ט"א של"ט. כ) (במדבר כ"א) ח"ג רפו. ז"ח ג' ט"ב של"ה. ט"ג ט"א שכ"ב. ז) (ישעיה ל"ד) ב"ב קפ"ה צ"ב.

חלופי גרסאות

הסולם

מאמר

אז ישיר משה להקב"ה וכולם פתחו באז. אז אמר שלמה. אז ידבר יהושע. אז ישיר ישראל. מהו הטעם.

שהוא ז"א, ותכ"ה חקיקות ממונים לוו את רוח ההוא דמשה למקומו. כשיצא לעולם האירה ה', שהיא השכינה, בפניה, והבית נתמלא מן הזיו שלה. בה בשעה קרא עליו הקב"ה בטרם אצרך בבטן וכו'.

רטו) אלא הכי תאנא וכו': ומשיב. אלא כך למדנו. כל הנסים וכל הגבורות שנעשו להם לישראל. הוא, כשהאיר אור עתיקא קדישא, דהיינו א"א, בעטרותיה, דהיינו הארת ג"ר, בעת שמחזיר בינה ותו"מ לראשו, הם חקוקים ורשומים בא' אשר י' העלינה של הא' הוא קו ימין, וקו תחתונה שבא' היא קו שמאל, והקו שביניהם הוא קו האמצעי המכריע בא' נוקב בחושך, דהיינו קו אמצעי שבא' שנוקב וממעט קו שמאל, שהוא חושך, לבחינת ו"ק דג"ר ואז ומאיר לכל צד, דהיינו בין בחכמה בין בחסדים. וכשמתחבר אור של הא' ומגיע אל ה', מי הוא ז' זו היא חרב לה' מלאה דם, דהיינו המלכות בשעה שהיא נטויה לשמאל. אז עושה ניסים וגבורות, משום שנתחבר א עם ז'. וזה הוא שירה. שירה היא המאירה לכל הצדדים. בין לחכמה בין לחסדים. וזה הוא אז ישיר.

פירוש השם תכ"ה, הוא יוצא בזווג על מסך הממעט את הרוח העליון שיוכל להתגשם ולהתלבש בגוף ברחם אמו. ונבחן בו שיעור קומה של אור היוצא בזווג הזה, וה"ס תכ"ה נרות שנתקנו למלך. וכחות המיעוט היוצאים מן המסך, מכוונים תכ"ה חקיקות, שהן נעשו ממונים להוריד את הרוח לרחם אמו. וז"ש אוזפיה ליהוה רוחא לאתריה. ואחר שנתקן בו' חדשי עבור, האירה עליו השכינה. וז"ש אתנהרא ה' באנפוי.

ריג) ר' יצחק אמר וכו': רי"א, בה בשעה הרג הקב"ה לשר הממונה של מצרים, וראו אותו משה ובני ישראל אז אמרו שירה. ז"ש וירא ישראל את מצרים מת אז ישיר משה ובני ישראל.

ריד) אז ישיר משה וגו': ר' אבא פתח ואמר. הסתכלתי בכל התשבחות ששבחו (דפו"י דף נ"ד ע"א)

רטז) ישיר, שר מבעי ליה. אלא מלה דא תליא, ן ואשלים לההוא זמנא, ואשלים לזמנא דאתי, דזמינין ישראל לשבחה שירתא דא. משה ובני ישראל, מכאן אוליפנא, דצדיקיא קדמאי, אע"ג דאסתלקו בדרגין עלאין דלעילא, ואתקשרו בקשורא דצוררא דחיי, זמינין כלהו לאחייא בגופא, ולמחמי ן אתיין וגבורן דקא עביד קב"ה לישראל. ן ולמימר שירתא דא, הה"ד אז ישיר משה ובני ישראל.

ריז) ר' שמעון אמר מהכא, ן יוסיף יי שנית ידו לקנות את שאר עמו. לקנות: כד"א, ן יי קנני ראשית דרכו. את שאר עמו: אלין אינון צדיקיא דבהון, דאקרון שאר, כד"א ן וישארו שני אנשים במחנה. ותנינן, לית עלמא מתקיימא אלא על אינון דעבדי גרמייהו שיריים.

ריח) ואי תימא, הואיל ואתקשרו בצוררא דחיי, ומתענגי בענוגא עלאה, אמאי יחית לון קב"ה לארעא. פוק ואוליף מזמנא קדמאה, דכל אינון רוחין ונשמתין, דהוו בדרגא עלאה ן דלעילא ן וקב"ה ן אחית להו לארעא לתתא. כל שכן השתא, דבעי קב"ה לישראל ן לעקימא, כד"א ן כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ואי תימא, אינון דמיתו בעטיו דנחש. אפילו אינון יקומו, ויהון מארי דעיטא, למלכא משיחא.

ריט) ועל דא תנינן, משה זמין למימר שירתא לזמנא דאתי. מ"ט. בגין דכתיב, ן כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. אראנו, אראך מבעי ליה.

מסרת הזהר

חלופי גרסאות

ן (שם י"א) ויחי לי צ"ג. ן (משלי ח') ב"א קצ"ג
 צ"א. ן (במדבר י"א). ן (קהלת ז') ת"ז תניו צ.
 ן (מיכה ז') לעיל אות קצ"ב צ"ר.
 ן ל"ג מן ואשלים עד ואשלים; ל"ג ואשלים לזמנא דאתי. ן אתין. ן ל"ג ולמימר שירתא דא. ע נחית. ן לעילא. ן וקב"ה. ן נחת. ן עקימא.

מאמר

הסולם

אז ישיר משה

רטז) ישיר, שר מבעי וכו'; שואל, כתוב ישיר משה, הלא שר משה היה צריך לומר ומשיב. אלא דבר זה תלוי לעתיד לבא, שהשלים לאותו זמן והשלים לעתיד לבא, שעתידים ישראל לשבח שירה זו לעתיד לבא. משה ובני ישראל, מכאן למדנו, שצדיקים הראשונים, אע"פ שנסתלקו במדרגות העליונות שלמעלה ונקשרו בקשר של צרור החיים, הם עתידיים כולם לעמוד לתחיה בגוף ולראות ולומר שירה זו, ז"ש אז ישיר משה ובני ישראל.

ריז) ר' שמעון אמר וכו'; רש"א, מכאן יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו. לקנות פירושו, כש"א ה' קנני ראשית דרכו. את שאר עמו, אלו הם הצדיקים שבהם הנקראים שאר. כמשי"א וישארו שני אנשים במחנה. ולמדנו, למה נקראים שאר, משום שאין העולם מתקיים אלא על אלו שמשוימים עצמם שיריים, וע"כ נקראים הצדיקים שאר, מלשון שיריים. (דפו"י דף ג"ד ע"א)

ריח) ואי תימא הואיל ואתקשרו בצרור החיים, ומתענגים בענוג העליון, למה יוריד אותם הקב"ה לארץ. צא ולמד מפעם הראשון, דהיינו מעת שנולדו ויצאו לאויר העולם, שכל אלו הרוחות והנשמות שהיו במדרגה העליונה של מעלה, והקב"ה הוריד אותם לארץ למטה. כל שכן עתה, שהקב"ה רוצה ליישר את העקום, בזה שיראה להם האותות והמופתים שיעשה לישראל, ואע"פ שצדיקים הם מכל מקום כתוב, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ואם תאמר, אלו שמתו בעצת הנחש, שלא היה בהם שום חטא (ע"י שבת נ"ה ע"ב) למה יקומו הם. ומשיב, אפילו הם יקומו, ויהיו בעלי עצה למלך המשיח.

ריט) ועל דא תנינן וכו'; ועל כן למדנו, משה עתיד לומר שירה לעתיד לבא. מהו הטעם. משום שכתוב, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. שואל. אראנו אראך היה צריך

אלא אראנו ממש, למאן דחמא בקדמיתא, יחמי ליה תניינות, ודא הוא אראנו, וכתוב (ז) אראנו בישע אלהים, (ק) ו אראהו בישועתי. * וכדין אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליי.

רכ) שירתא דמטרוניתא לקב"ה. תנינן, כל בר נש דאמר שירתא דא בכל יומא, ומכוון בה, זכי ת למימרא לזמנא דאתי. דהא אית בה עלמא א דעבר, ואית בה עלמא דאתי, ואית בה קשרי מהימנותא, ואית בה יומי דמלכא משיחא. ב ותלי עלה, כל אינון תושבחהן אחרנין, דקאמרי עלאי ותתאי.

רכא) השירה ג שיר ד זה מבעי ליה. אלא ה שירתא, דקא משבחת מטרוניתא למלכא. ומשה מתתא לעילא קאמר, והא אוקמוה. ליי: בגין ו דאנהיר לה מלכא אנפאה, ר' יוסי אמר, דכל אינון משחין, דהוו נגדין, משיך מלכא קדישא לקבלה, בגיני כך משבחה ליה מטרוניתא.

רכב) אמר רבי יהודה, אי הכי, אמאי כתיב משה ובני ישראל, והא מטרוניתא בעיא לשבחה. אלא, זכאה חולקהון דמשה וישראל, דאינון הוו ידעין לשבחה למלכא, בגין מטרוניתא כדקא יאות, בגין דכל ההוא חילא וגבורה דילה, ירתא מן מלכא.

רכג) ר' חייא פתח ואמר, (ד) קומי רוני בלילה לראש אשמורות. קומי רוני: דא כנסת ישראל. בלילה: בגלותא. ר' יוסי אמר, בלילה: בזמנא דהיא שלטא

חלופי גרסאות

מסרת הזהר (תהלים ג) ח"ג כ. ק) (שם צ"א. ר) (איכה ב') צ"ב פו: ח"ג קא:

ש ל"ג ואראהו בישועתי. ת למימרה. א דין. ב את לאעלאה ול"ג ותלי עלה. ג שירת שיר מבעי. ד ל"ג זה. ה ל"ג שירתא. ו דנהיר אנפוי מלכא לקבלה: מוסיף דאנהיר לה מלכא אנפאה ונהיראנפוי מלכא לקבלה.

מאמר

הסולם

לה, היא שרה לה' משום שהמלך האיר לה פנים. ר' יוסי אמר, כל אלו השמנים, דהיינו האורות, שהיו נמשכים, משך לה המלך הקדוש, משום זה שבחה לו המטרוניתא. רכב) אמר ר' יהודה וכו': אר"י, אם כן, שהיא שירת המטרוניתא אל המלך, למה כתוב, משה ובני ישראל, והרי המטרוניתא צריכה לשבח. ומשיב, אלא אשרי חלקם של משה וישראל, שהם היו יודעים לשבח אל המלך בשביל המטרוניתא כראוי, משום שכל כח וגבורה שלה ירשה מן המלך. רכג) ר' חייא פתח וכו': רח"פ ואמר, קומי רוני בלילה לראש אשמורות. קומי רוני, זו כנסת ישראל, שהיא המלכות. בלילה, היינו בגלות. ר' יוסי אומר, בלילה, היינו בזמן שהיא שולטת ומתעוררת. כי המלכות שולטת בלילה. לראש אשמורות, בראש, היה צריך לומר, ומשיב, אלא, לראש, הוא כמ"ש

צריך לומר, ומשיב. אלא אראנו ממש, שמי שראה בתחילה, דהיינו משה, יראה שנית, וזה הוא אראנו. וכתוב, אראנו בישע אלקים. ואז, אז ישיר משה ובני ישראל וגו'. רכ) שירתא דמטרוניתא לקב"ה וכו': היא שירה של המטרוניתא, שהיא המלכות, אל הקב"ה, למדנו, כל אדם שאומר שירה זו בכל יום, ומכוון בה, זוכה לאמר לעתיד לבא, כי יש בה עולם העבר, ויש בה עולם הבא, ויש בה קשרי האמונה, ויש בה ימי מלך המשיח. ונתלים עליה כל התשבחות האחרות שאומרים העליונים והתחתונים. רכא) השירה, שיר זה וכו': שואל, כתוב, השירה לשון נקבה, שיר זה היה צריך לומר, לשון זכר. ומשיב, אלא היא שירה שהמטרוניתא משבחת אל המלך, שהוא ז"א, ומשה ממטה למעלה אמר, מן המלכות אל ז"א, וע"כ אומר שירה, לשון נקבה, וכבר בארזה, (דפו"י דף ג"ד ע"א *) דף ג"ד ע"ב)

ומתערא, לראש אשמורות, ^ז בראש מבעי ליה. אלא לראש, כמה דכתיב, ^ט על ראש המטה. ואוקימנא, ראש המטה, דא יסוד. אוף הכא לראש, דא יסוד, דמטרוניתא מתברכא ביה. ראש אשמורות: דא הוא רישא, דנצח והוד.

רכד) ר' יוסי אמר, דא הוא רישא דכתרי מלכא וסיומא. רבי אבא אמר, לראש אשמורות כתיב חסר, ודא הוא רישא, ראש המטה. וכלא במלכא קדישא עלאה אתמר, ודא הוא ליי.

רכה) רבי ייסא אמר, ^ח השירה הזאת ליי, דא הוא ^ט נהרא דנפיק מעדן, דכל משחא ורבו נפיק מניה, לאדלקא בוצינין. ומשמע לבתר דכתיב אשירה ליי, דא הוא מלכא קדישא עלאה, ועל דא לא כתיב אשירה לו.

רכו) ויאמרו לאמר, ^י לדרי דרין, בגין דלא יתנשי מנייהו לעלמין. דכל מאן דזכי להאי שירתא בהאי עלמא, זכי לה בעלמא דאתי, וזכי לשבחא בה ביומוי דמלכא משיחא, בחדוותא ^כ דכ"י בקב"ה. דכתיב לאמר, לאמר בההוא זמנא. לאמר בארעא קדישא, בזמנא דשרו ישראל בארעא. לאמר בגלותא. לאמר בפורקנא דלהון דישראל. לאמר לעלמא דאתי.

רכז) אשירה ליי נשיר מבעי ליה, מאי אשירה. אלא בגין ^ל דהווי משבחן תושבחתא דמטרוניתא. ליי: דא מלכא קדישא. כי גאה גאה: ^מ דסליק ואתעטר

מסרת הזהר

חלופי גרסאות

ז מוסיף לראש בראש. ח ל"ג השירה הזאת. ט נהורא. י מוסיף דא הוא לדרי. כ דקב"ה ולי"ג דכ"י. ^ל דתשבחתא דמטרוניתא בעו לשבחא; הווי. מ מוסיף כמה דסליק.

מאמר

הסולם

או ישיר משה

כמ"ש על ראש המטה. והעמדנו, ראש המטה, זהו יסוד. אף כאן, לראש, זהו יסוד, שהמטרוניתא מתברכת בו. ראש אשמורות, זהו ראש של נצח והוד. שהוא יסוד.

רכד) ר' יוסי אמר וכו': זהו ראש של כתרי המלך והסיום. שמבחינת ט"ס דאור ישר דז"א הוא התחתון המסיים. ומבחינת ט"ס דאור חוזר דז"א המאירים ממטה למעלה, נחשב היסוד לכתר דאור"ח (כמ"ש בפמ"ס דף ל"א ד"ה ומתחילה ע"ש) וכיון שהוא ראש הספירות דאור"ח, ע"כ קורא אותו הכתוב לראש אשמורות. ר' אבא אמר לראש אשמורות כתוב, חסר ו', שרומזת על מלכות, וזה היסוד הוא ראש אליה, כמו שנקרא ראש המטה. והכל במלך הקדוש העליון נאמר. שהוא ז"א, דהיינו יסוד דז"א. וזה הוא שנאמר, השירה הזאת לה', דהיינו ליסוד דז"א.

רכה) ר' ייסא אמר וכו': רי"א, השירה הזאת לה', זה הוא הנהר, שהיא בינה, (דפ"י דף ג"ד ע"ב)

כנ"ל

בעטרוי, נ לאפקא ברכאן וחילין וגבוראן, ס לאסקא בכלא. כי גאה גאה: גאה
בהאי עלמא, גאה בעלמא דאתי. כי גאה בההוא זמנא, גאה, בגין דיתעטר בעטרוי
בחדוותא ו שלימותא.

רכח) סוס ורוכבו רמה בים, שולטנותא דלתתא, ושולטנותא דלעילא דאחידן
בהו, אתמסרו בההוא ימא רבא, ושולטנותא רבא למעבד בהו נוקמין. ותנינן, לא
עביד קב"ה דינא לתתא, עד דיעביד בשולטניהון לעילא, הה"ד, (ח) יפקוד יי על
צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה.

רכט) רמה בים, אמר ר' יהודה, ביה בליליא, פ אתער גבורא תקיפא, דכתיב
ביה ויולך יי את הים ברוח קדים עזה כל ז הלילה. בההוא זמנא, בעאת מטרוניתא
מן מלכא, כל אינון אכלוסין דלתתא, וכל אינון שולטנין דלעילא, דיתמסרון בידהא.
וכלהו אתמסרו בידהא, למעבד בהו נוקמין, הה"ד סוס ורוכבו רמה בים. בים
סתם, לעילא ותתא.

רל) עזי וזמרת יה. רבי חייא פתח ואמר, (ב) אחור וקדם צרתני ותשת עלי
כפכה. כמה אצטריכו בני נשא ליקרא ר לקב"ה, בגין דקודשא ב"ה כד ברא עלמא,
* אסתכל ביה באדם למהוי ר שליט על ש כלא. ת והוה דאמי לעלאין ותתאין. נחת
ר ליה בדמו יקירא, וחמו ליה בריין, כדין אתכנשו לגביה, וסגידו לקבליה, ואימתא

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

(ת) (ישעיה כ"ד) נח ע"ה צ"ג א) ב"ב קע"ד צ"ב. נ ל"ג לאפקא; לאסקא. ס ל"ג לאסקא. ע שלימתא.
(ב) (תהלים קל"ט). ח"ב נה. ע: קעט. ריא. רלא: פ ל"ג אתער גבורה תקיפא. צ מוסיף הלילה דאתער
בה גבורה תקיפא. ר דקב"ה. ר שלים בכלא ואתקרי
ת"ז תכ"ט גו: דו פרצופין. ש דו פרצופין ול"ג כלא; מוסיף כלא
דו פרצופין; הוה דו פרצופין; דו פרצופין והוה (ד"א). ת והוא. א מוסיף ליה ווהו נעשה אדם וירדו וגי'.

עזי וזמרת יה

הסולם

מאמר

זמן בקשה המטרוניתא מן המלך כל אלו המוני
המצרים של מטה וכל אלו השרים של מעלה,
שימסרו בידיה. וכולם נמסרו בידיה לעשות
בהם נקמות. ז"ש סוס ורוכבו רמה בים. בים
כתוב סתם, ויורה בין ביס שלמעלה ובין ביס
שלמטה.

כנ"ל, ע"כ כתוב אשרה בלשון יחיד. לה' זהו
המלך הקדוש, שהוא ז"א. כי גאה גאה,
היינו שעלה והתעטר בעטרותיו, להוציא ברכות
וכחות וגבורות להתעלות בכל. כי גאה גאה,
גאה בעולם הזה, גאה בעולם הבא. כי גאה
באותו זמן, גאה, כדי שיתעטר אח"כ בעטרותיו
בשמחה שלמה.

מאמר עזי וזמרת יה

רכח) סוס ורוכבו רמה בים; היינו
הממשלה של מטה, שהיא סוס, והממשלה של
מעלה שהם נאחזים בה, שהיא רוכבו, שתייהן
נמסרו בים הגדול הוא והממשלה הגדולה,
לעשות בהם נקמות. ולמדנו, אין הקב"ה עושה
דין למטה עד שיעשה בממשלתם של מעלה,
ז"ש, יפקוד ה' על צבא המרום במרום, ועל
מלכי האדמה על האדמה.

רל) עזי וזמרת יה; ר' חייא פתח
ואמר, אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה.
כמה צריכים בני אדם לכבד את הקב"ה, משום
שהקדוש ברוך הוא, כשברא את העולם, הסתכל
באדם שיהיה מושל על הכל. והיה דומה
לעליונים ותחתונים. הוריד אותו לעולם בדמות
יקרה, וראו אותו הבריות, או התקבצו והשתחו
לפניו, ואימה ופחד נפלה עליהם מיראתו.
ז"ש ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית השדה
ועל כל עוף השמים.

רכט) רמה בים; אמר ר' יהודה, בו
בלילה התעוררה גבורה חזקה, שכתוב בה, ויולך
ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה. באתו
(דפו"י דף ג"ד ע"ב * דף ג"ה ע"א)

עילילה

ודחלא נפלת עלייהו מדחלתיה, הה"ד (א) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים.

(רלא) עייליה לגנתיה דנטע, לנטריה למהוי ליה חדו על חדו, ולאשתעשע ביה. עבד ליה (ב) טרוצטבולין מחפיין באבני יקר, ומלאכין עלאין חדאן קמיה. לבתר פקיד ליה על אילנא חד ולא קאים בפקודא דמאריה.

(רלב) אשכחנא בספרא דחנוך, דלבתר דסליק ליה קב"ה, ואחמי ליה כל גנזיאי ב דמלכא, עלאי ותתאי, אחמי ליה אילנא דחיי, ואילנא דאתפקד עליה אדם, ואחמי ליה דוכתיה דאדם בגנתא דעדן. וחמא, דאלמלי נטיר אדם פקודא דא, יכיל לקיימא תדירא, ולמהוי תדירא ג תמן. הוא לא נטר פקודא דמאריה, נפק ד בדימוס ואתענש.

(רלג) רבי יצחק אמר, ה אדם דו פרצופין אתברי, והא אוקימנא, (ד) ויקח אחת מצלעותיו, נסרו הקב"ה ואתעבידו תרין, ממזרח ו ממערב, הדא הוא דכתיב, (ה) אחור וקדם צרתני. אחור דא מערב, וקדם דא מזרח.

(רלד) ר' חייא אמר, מה ז עביד קודשא בריך הוא, ח תקין לההוא נוקבא, (ז) ושכליל שפירותה על כלא, ועייליה לאדם, הה"ד ויבן יי אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה. תא חזי, מה כתיב לעילא, ויקח אחת מצלעותיו. מאי אחת. כד"א (ו) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. מצלעותיו: מסטרוי. כד"א, (ז) ולצלע המשכן.

מסרת הזהר

חלופי גרסאות

(ג) (בראשית ט) הקסה"ז ק"פ צ"א. (ד) (בראשית ב') ב"א רליא צ"ו. (ה) (תהלים קל"ט) לעיל אות רכ"ט צ"ב. (ו) (שיר ר') לעיל ג"ו צ"ע. (ז) (שמות כ"ו)

דרך אמת (פ) עשה לו לאדם הראשון מושב אחד שעושים למלכים שמביאים שם לפניהם אריות ונמרים ושאר חיות ומססין זה על זה להלחם יחד וכלם עם אדם ואדם עם כלם. [צ] יסד יפיה על כולם והכניסה לאדם הראשון.

מאמר

הסולם

עזי וזמרת יה

(רלג) ר' יצחק אמר וכו': רי"א. אדם בשני פנים נברא. וכן בארוה, ויקח אחת מצלעותיו. נסרו הקב"ה ונעשו שנים, ממזרח וממערב, אדם ממזרח וזוה ממערב. ז"ש אחור וקדם צרתני. אחור זה מערב, וקדם זה מזרח.

(רלד) ר' חייא אמר וכו': רח"א. מה עשה הקב"ה תקן אותה הנקבה ושכלל יפיה על כל, והביאה לאדם. ז"ש, ויבן ה' אלקים את הצלע וגו'. בוא וראה, מה כתוב למעלה, ויקח אחת מצלעותיו. מהו אחת. הוא כמש"א. אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. שהיא המלכות. מצלעותיו, פירושו מצדדיו. כמש"א ולצלע המשכן. כי נלקחה מצד שמאל.

ר'

(רלא) עייליה לגנתיה דנטע וכו': הכניסו אל הגן שנטע לשמר, להיות לו שמחה על שמחה, ולהשתעשע בו. עשה לו חופה מכוסה באבני יקר, ומלאכים העליונים שמחים לפניו. אחר כך צוה אותו על אילן אחד שלא יאכל ממנו, ולא עמד במצות אדונו.

(רלב) אשכחנא בספרא דחנוך וכו': מצאתי בספר של חנוך. שלאחר שהעלה אותה, את חנוך, והראה לו כל אוצרות המלך העליונים והתחתונים, הראה לו עץ החיים, ואת העץ שנצטוה עליו אדם, והראה לו מקומו של אדם בגן עדן. וראה, שאם היה שמר אדם מצוה זו של עץ הדעת, היה יכול לחיות תמיד, ולהיות תמיד שם. הוא לא שמר מצות אדונו, יצא לדין ונענש.

דפויי דף ג"ה ע"א

ר' יהודה אמר, קב"ה נשמתא עלאה יהב ביה באדם, וכליל ביה חכמתא וסכלתנו, למנדע כלא. מאן אתר יהב ביה נשמתא. ר' יצחק אמר, מאתר דשאר נשמתין קדישין • קא אתיין.

ר' יהודה אמר, מהכא. דכתיב (ח) תוצא הארץ נפש חיה, מאן הארץ. מההוא אתר דמקדשא אשתכח ביה. נפש חיה, נפש חיה סתם, • דא נפשא דאדם קדמאה דכלא.

ר' חייא אמר, אדם הוה ידע חכמתא עלאה, יתיר ממלאכי עלאי, והוה מסתכל בכלא, וידע ואשתמודע למאריה, יתיר מכל שאר בני עלמא. בתר דחב, אסתמו מניה מבועי דחכמתא, • מה כתיב (ט) וישלחו יי' אלהים מגן עדן לעבוד את האדמה.

ר' אבא אמר, אדם הראשון מדכר ונוקבא אשתכח, הה"ד • ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותינו, ועל דא, דכר ונוקבא אתעבידו כחדא, • ואתפרשו לבתר. ואי תימא, • הא דאמר האדמה אשר לקח משם. הכי הוא ודאי, ודא היא נוקבא, • וקב"ה אשתתף עמה, ודא הוא דכר ונוקבא, • וכלא • הוא מלא • חדא.

ר' יוסי אמר, עזי וזמרת יה, • אינון דכלילין דא בדא • ולא אתפרשאן דא מן דא • ולעלמין • אינון בחביבותא, ברעותא חדא, • דמתמן • אשתכחו משיכן דנחלין ומבויעין לאסתפקא כלא, ולברכא כלא, לא כדיבי מימי מבויעין, כד"א

חלופי גרסאות

מסרת הזוהר

ט ל"ג קא. י ד"א. כ ממה דכתיב. ל ואתפרישו. מ ל"ג הא דאמר. נ דקב"ה. ס ל"ג הוא. • כלומר כלילין. פ לא. צ לעלמין. ק ל"ג אינון. ר מתמן. • אתמשכו.

(ח) (בראשית א') הקסה"ז קע"ה צ"א, קע"ז צ"ג. (ט) (שם ג') ב"ב קפ"ג צ"ב. י' (שם א') הקסה"ז קע"ט צ"א.

עזי וזמרת יה

הסולם

מאמר

העליונים, והיה מסתכל בכל וידע והכיר אדונו יותר מכל שאר בני העולם. אחר שחטא, נסתמו ממנו מעינות החכמה. מה כתוב, וישלחו ה' אלקים מגן עדן לעבוד את האדמה. ר' יהודה אמר וכו'! ר"א. אדם הראשון יצא מזכר ונקבה, דהיינו זו"ן, ז"ש ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, וע"כ, גם אדם נעשו זכר ונקבה ביחד, ואח"כ נפרדו זה מזה. ואם תאמר, הרי אמר, האדמה אשר לקח משם. ולא מזו"ן העליונים. ומשיב כן הוא ודאי. שנלקח מן האדמה, וזו היא נוקבא דו"א והקב"ה, דהיינו ז"א, נשתתף עמה. וזה זכר ונקבה שאמרנו. והכל הוא דבר אחד.

ר' יוסי אמר וכו'! ר"א. עזי וזמרת יה. היינו אלו הכלולים זה בזה, ואינם נפרדים זה מזה, ולעולם הם באהבה, ברצון אחד, שהם או"א הנקראים י"ה. שמשם נמצאים זרמי הנחלים והמעיינות להספיק לכל, ולברך

ר' יהודה אמר וכו'! ר"א הקב"ה נתן נשמה עליונה באדם, והכליל בה חכמה ותבונה לדעת הכל. שואל, מאיזה מקום נתן בו נשמה. ר' יצחק אמר, ממקום ששאר הנשמות באות, דהיינו בינה, שאור הבינה נקרא נשמה.

ר' יהודה אמר מהכא וכו'! ר"א. מכאן, שכתוב, תוצא הארץ נפש חיה. שואל, מאיזה מקום בארץ. ומשיב, מאותו מקום שהמקדש נמצא בו, כי הארץ היא מלכות, ומקום המקדש הוא בינה שבה. נפש חיה. אומר נפש חיה סתם, והכתוב אינו מפרט, נפש של מי. ואומר, זהו נפש של אדם הראשון מכל. פירוש, אור הנפש הוא אור המלכות, אבל נמשך מבינה שבה, וע"כ אומר שנמשך ממקום המקדש, שהיא בינה שבה.

ר' חייא אמר וכו'! רח"א. אדם היה יודע חכמה עליונה יותר ממלאכים דפ"י דף ג"ה ע"א

ו) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו וע"ד ויהי לי לישועה, דבגיני כך, מלכא קדישא משיך ואחסין לתתא, ואתער ימינא למעבד נסין.

רמ) זה אלי ואנוהו. דא צדיק, דמניה נפקין ברכאן ת בזווג. ואנוהו : בההוא אתר דחביבותא אשתכח ביה, ודא הוא מקדשא. אלהי אבי וארוממנהו, משה קאמר דא, לגבי אתר דלואי אתיין מההוא סטרא * וע"ד שלימותא דכלא הוא ב בההוא אתר.

רמא) ר' יצחק אמר, ויהי לי לישועה, דא מלכא קדישא, והכי הוא. ומנלן. מקרא אחרינא אשכחנא ליה, דכתיב ו) כי עזי וזמרת יה יי ויהי לי לישועה, נ ממשמע דקאמר יי ויהי לי לישועה, * דא מלכא קדישא.

רמב) עזי וזמרת יה וגו', ר' חזקיה פתח ואמר, בהאי קרא דכתיב, ו) בכל עת אוהב הרע ואח לצרה יולד. בכל עת אוהב הרע, דא קב"ה, דכתיב ביה ו) רעך ורע אביך אל תעזוב.

רמג) ואח לצרה יולד, בשעתא דיציקון כך שנאך, קב"ה מה אמר, ו) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, ד ישראל, אקרון אחים ה ורעים לקב"ה. יולד מהו, וכי השתא יולד. אלא בשעתא דעקתא יולד בעלמא, אח יהא לקבלך, לשזבא כך מכל אינון דעקין לך.

רמד) רבי יהודה אמר, יולד : דמלכא קדישא יתער בהאי עז, ו לנקמא כך

מסרת הזהר

חלופי גרסאות

ו) (ישעיה נ"ח) וירא קטין צ"ה. ז) (ישעיה י"ב).
 ח) לעיל את ר"ל צ"א. ט) (משלי י"ז) ח"ג כד. רעו.
 ת"ז תכ"א נו : ט) (שם כ"ז) ח"ב קטו : ח"ג עז :
 רי. ט) (תהלים קכ"ב) וישב ט"ו צ"א.

ת בוזגי. א מוסיף וע"ד הוא ; וע"כ הוה הוא. ב מוסיף
 בהאי קרא בההוא אתר ; בהאי קרא ולי"ג בההוא אתר ;
 ובההוא. ג ממשמע. ד מוסיף ולא שלום לך אלא כך
 דישאל. ה ל"ג ורעים. ו ל"ג לנקמא לך מאומין.

מאמר

הסולם

עזי וזמרת יה

ולברך הכל, ואינם מכזבים מימי המעינות האלו. ז"ש וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. ועל כך, ויהי לי לישועה, שבשביל זה מושך המלך הקדוש ומנחיל למטה, והימין מתעורר לעשות נסים.

רמ) זה אלי ואנוהו : זהו צדיק, דהיינו יסוד, שממנו יוצאים ברכות בזווג. ואנוהו, באותו מקום שנמצא בו אהבה, וזה הוא בית המקדש. אלקי אבי וארוממנהו. משה אמר זה אל המקום שהלויים באים מאותו הצד, דהיינו צד שמאל. וע"כ כיון שמשעה אמר על צד ההיא וארוממנהו, נמצא בו שלמות הכל. כי וארוממנהו פירושו, שמכליל אותו בצד ימין. שזהו כל השלמות.

רמג) ואח לצרה יולד ! בשעה שיציקו לך שנאך, הקב"ה מהו אומר, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך. וישאל נקראים אחים ורעים להקב"ה. יולד מהו, וכי עתה יולד בשעת הצרה, ומשיב. אלא בשעת הצרה יולד בעולם מי שיהיה לך לאח, להצילך מכל אלו המציקים לך.

רמא) ר' יצחק אמר וכו' ! רי"א, ויהי לי לישועה, זהו המלך הקדוש, שהוא ז"א. וכך הוא, ומאין זה. מכתוב אחר מצאתי זה, שכתוב, כי עזי וזמרת יה הוי"ה ויהי לי לישועה. ממשמע ממה שאומר הוי"ה ויהי לי לישועה, (דפוי" דף ג"ה ע"א *) דף ג"ה ע"ב)

רמד) ר' יהודה אמר וכו' ! רי"א. יולד, פירושו, שהמלך הקדוש יתעורר בעז הזה, לנקום בעדך מן האומות, ולהניק אותך מאימא, שהיא בינה, בצד הזה, של השמאל. כמש"א עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה. לעורר גבורות כנגד האומות עכו"ם.

ז מאומין, לינקא לך מאימא, בההוא סטרא, כד"א, עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה. לאתערא גבוראן לקבל אומין עכו"ם.

רמה) ר' ייסא פתח ואמר, כמה אית ליה לבר נש לרחמא ליה לקב"ה, דהא לית ליה פולחנא לקב"ה, ה אלא רחמותא. וכל מאן דרחים ליה, ועביד פולחנא ברחימותא, קארי ליה לקב"ה ו רחימא. אי הכי, במאי אוקימנא הני קראי, רעך ורע אביך אל תעזוב. וכתוב (ג) הוקר רגלך מבית רעך.

רמו) אלא הא אוקמוה חברייא, האי קרא כ בעולות ל כתיב. השתא, רעך ורע אביך אל תעזוב, למפלח ליה, ולא תדבקא ביה, ולמעבד פקודוי. אל תעזוב ודאי. והא דאתמר הוקר רגלך מבית רעך. כלומר הוקר יצרך, דלא ירתח לקבלך, ולא ישלוט בך, ולא תעביד הרהורא אחרא. מבית רעך, מאן בית רעך. דא נשמתא קדישא, דאעיל בה רעך ויהבה בגוך.

רמו) ועל דא פולחנא דקב"ה, לרחמא ליה בכלא, כמה דכתיב (ג) ואהבת את יי' אלהיך. זה אלי ואנוהו, דכל ישראל חמו על ימא, מה דלא חמא יחזקאל נביאה, ואפילו אינון עוברי דבמעיי אמהון, הו חמאן ומשבחן לקב"ה, וכלהו הוו אמרין זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו, כד"א אלהי אברהם.

רמח) א"ר יוסי, אי הכי אמאי וארוממנהו, דהא אלהי אברהם לעילא הוא. אמר ליה, אפילו נ הכי אצטריך, וכלא חד מלה, וארוממנהו בכלא, לאכללא, מאן ידיע ליחדא שמא קדישא רבא, דהא הוא פלחנא ו עלאה דקב"ה.

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

(ג) (משלי כ"ה). (דברים ז') זארא ל"ב צ"ש. ז מאומא ול"ב מן מאומין עד מאימא. ח כמה. ט לרחימא. י ל"ב קרא. כ מוסיף בעולות ושלמים והאי בחטאות ואשמות וכתוב. ל וכתוב. מ העייל בך. נ האי. ס ל"ג עלאה.

עזי וזמרת יה

הסולם

מאמר

זהו הנשמה הקדושה שהכניס בך רעך ונתנה בתוכך.

רמו) ועל דא פולחנא וכו' : ועל כן עבודת הקב"ה. היא לאהוב אותו בכל שיתנהג עמך, כמ"ש, ואהבת את ה' אלקיך. זה אלי ואנוהו, שכל ישראל ראו על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. ואפילו העוברים שבמעיי אמם היו רואים ומשבחים להקב"ה, וכולם היו אומרים, זה אלי ואנוהו אלקי אבי וארוממנהו. אלקי אבי, הוא כמ"ש אלקי אברהם.

רמח) א"ר יוסי וכו' : ארי, אם כן למה כתוב, וארוממנהו. הרי אלקי אברהם הוא למעלה, ואין צורך לרומם אותו. כלומר, אלקי יצחק, שהוא קו שמאל, צריכים לרוממו ולא קו ימין. אמר לו, אפילו כן, צריכים לרוממו. והכל דבר אחד, וארוממנהו בכל הצדדים, לכלול גם מי שיודע ליחד את השם הקדוש

רמה) ר' ייסא פתח וכו' ! ר"י פתח ואמר, כמה יש לאדם לאהוב את הקב"ה, כי אין עבודה לפני הקב"ה אלא אהבה. וכל מי שאהב אותו ועושה עבודה באהבה, קורא אותו הקב"ה אוהב. ונקשה, א"כ איך אפשר להעמיד אלו הכתובים. כתוב, רעך ורע אביך אל תעזוב. וכתוב הוקר רגלך מבית רעך.

רמו) אלא הא אוקמוה וכו' : ומשיב. אלא כבר בארוה החברים שמקרא זה, רעך ורע אביך אל תעזוב, כתוב בעולות. אבל בחטאות ואשמות נאמר הוקר רגלך מבית רעך (ע"י חגיגה ז' ע"א) ועתה נבאר רעך ורע אביך אל תעזוב, אל תעזוב לעבוד אותו ולהדבק בו ולעשות מצותיו. אל תעזוב ודאי. ומה שנאמר, הוקר רגלך מבית רעך, כלומר, הוקר יצרך, שלא ירתית כנגדך, ולא ישלוט בך, ולא תעלה מחשבה וזה. מבית רעך, מי הוא בית רעך.

(דפו"י דף ג"ה ע"ב)

רמט) ר' יהודה הוה יתיב קמיה דר' שמעון, והוא קארי, כתיב (ק) קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו. קול צופיך, מאן אינון צופיך. אלא אלין אינון דמצפאן, אימתי ירחם קב"ה, למבני ביתיה. נשאו קול, ישאו קול מבעי ליה, מאי נשאו קול. אלא, כל בר נש דבכי, וארים קליה על חרבן ביתיה דקב"ה, זכי למה דכתיב לבתר יחדיו ירננו. וזכי למחמי ליה בישובא בחדוותא.

רנ) בשוב יי ציון, ע בשוב יי אל ציון מבעי ליה, מאי בשוב יי ציון. פ אלא בשוב יי ציון ודאי. תא חזי, בשעתא דאתחריב ירושלם לתתא, וכנסת ישראל אתתרכת, סליק מלכא קדישא צ לציון, ואנגיד ליה לקבליה, בגין דכנסת ישראל אתתרכת. ד וכד תתהדר כנסת ישראל לאתרה, כדין יתוב מלכא קדישא לציון לאתריה, לאזדוגא חד בחד, ודא הוא בשוב יי ציון. וכדין זמינין ישראל למימר, זה אלי ואנוהו. וכתבי, זה יי קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו, ש בישועתו ודאי. רנא) ה' איש מלחמה יי שמו. רבי אבא פתח (ט) על כן יאמר בספר מלחמות יי את והב בסופה ואת הנחלים ארנון. כמה אית לן לאסתכלא בפתגמי אורייתא, כמה אית לן לעיינא בכל מלהא, דלית לך מלה באורייתא, דלא אתרמיזא בשמא קדישא עלאה, ולית לך מלה באורייתא, דלית בה כמה רזין, כמה טעמיין, כמה שרשיין, כמה ענפיין.

רנב) * הכא אית לאסתכלא, ע"כ יאמר בספר מלחמות יי, וכי ספר מלחמות יי, אן הוא. אלא הכי אתערו חברייא, כל מאן דאגח קרבא באורייתא, זכי

חלופי גרסאות

ע מוסיף א"ל בשוב. פ א"ל. צ בציון. ק אתברכת ; מוסיף אתתרכת השתא דאתגליא כ"י סליק ליה [לה] לגביה. ר כד. ש ל"ג בישועתו ודאי. ת ל"ג ה'.

מסרת הזוהר

ק) (ישעיה ג"ב) מקץ ע"ד צ"א. ר) נח ז' צ"ג. ש) (במדבר כ"א) ח"ב נו. ח"ג סב. רעח: ת"ז בהקדמה ה'.

ה' איש מלחמה

כנסת ישראל למקומה, אז ישוב המלך הקדוש לציון, למקומו, להודווג אחד באחד. וזהו שכתוב, בשוב ה' ציון, ולא לציון, כי ה' ציון יורה על זווג ה' עם ציון. ואז עתידים ישראל לומר, זה אלי ואנוהו. וכתוב, זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. בישועתו ודאי, דהיינו בישועה של ה' שחזר לציון.

מאמר ה' איש מלחמה

רנא) ה' איש מלחמה ה' שמו: ר' אבא פתח. על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה, ואת הנחלים ארנון. כמה יש לנו להסתכל בדברי תורה, כמה יש לנו לעיין בכל דבר, שאין לך דבר בתורה, שאינו נרמז בשם הקדוש העליון. ואין לך דבר בתורה, שאין בו כמה סודות, כמה טעמים, כמה שרשים, כמה ענפים.

רנב) הכא אית לאסתכלא וכ' : כאן יש להסתכל. שכתוב, על כן יאמר בספר מלחמות

הסולם

הקדוש הגדול, שגם הוא צריך לרומם אותו. כי זה הוא עבודה עליונה של הקב"ה. רמט) ר' יהודה הוה וכו' : ר"י היה יושב לפני ר"ש והוא קורא, כתוב, קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו. קול צופיך, מי הם צופיך, ומשיב, אלא אלו הם המצפים מתי ירחם הקב"ה לבנות ביתו. נשאו קול, שואל, ישאו קול היה צריך לומר, מהו נשאו קול. ומשיב, אלא כל אדם הבוכה ומרים קולו על חורבן בית הקב"ה, זוכה למה שכתוב אחר כך, יחדיו ירננו, וזוכה לראותו בישוב בשמחה. רנ) בשוב ה' ציון : שואל, בשוב ה' אל ציון היה צריך לומר, מהו בשוב ה' ציון. ומשיב, בשוב ה' ציון ודאי. בוא וראה, בשעה שנחרבה ירושלים של מטה וכנסת ישראל, שהיא המלכות, הגלתה, עלה המלך הקדוש, שהוא ז"א, לציון, שהוא יסוד דמלכות, ונאנח כנגדה, משום שכנסת ישראל הגלתה, וכשתחזור (דפו"י דף ג"ה ע"ב *) דף ג"ו ע"א)